L'escola bressol i la coeducació: construint aliances

Aida Rivas Moreno
CoeducAcció*

Quan pensem en la integració de la coeducació en un projecte formatiu solem imaginar-nos desenvolupant estratègies destinades a evitar o a erradicar dinàmiques de discriminació o exclusió que es donen als grups d'infants. D'aquesta manera centrem els esforços en la cerca d'un acompanyament als conflictes per raó de gènere que tenen lloc al grup d'iguals i tendim a plantejar aquesta intervenció de manera directa i puntual.

Des d'aquesta mirada sobre la coeducació sovint sorgeixen veus escèptiques que qüestionen la necessitat d'implementar les propostes coeducatives a l'escola bressol, atès que les criatures en aquesta etapa no exerceixen aquestes pressions i per tant no es donen dinàmiques de discriminació o exclusió per part del grup d'iguals.

Ara bé, la coeducació no es redueix només a l'acompanyament dels conflictes entre iguals per raó de gènere, sinó que també planteja un enfocament integral, entenent el paper de les persones adultes en un context més ampli i transversal. La coeducació pretén erradicar les violències masclistes a través de la visibilització del sistema sexe-gènere i les conseqüències que comporta. Aquestes violències estan relacionades amb l'adquisició i la interiorització dels models hegemònics de feminitat i masculinitat, amb la infravaloració i subordinació del model femení i amb el binarisme present en aquestes dues opcions tancades i excloents.

Per tant, la coeducació parteix de la importància de reconèixer la socialització de les persones com un fet cabdal en el procés d'aprenentatge i, dins d'aquesta socialització, fa un èmfasi especial en la socialització de gènere. Si ens aturem en aquest procés de socialització, veurem com l'etapa 0-3 adquireix una rellevància especial en un moment en què les criatures comencen a conèixer-se a si mateixes i a descobrir el món que les envolta.

Aquesta descoberta la fan, en bona part, acompanyades de les persones adultes de referència i amb les possibilitats que aquestes els les faciliten. La coeducació qüestiona que aquest acompanyament sigui neutre i planteja una revisió del model des d'una perspectiva que incorpori una mirada de gènere en totes les accions desenvolupades en aquest acompanyament. A l'escola bressol aquesta perspectiva permet canviar la interacció amb les criatures, tant a un nivell directe, revisant el llenguatge que utilitzem i els missatges orals que els transmetem, com a un nivell més indirecte, a través de les propostes de joc i de materials, de la configuració dels espais, de la tria de literatura infantil i d'un llarg etcètera.

Per poder dur a terme aquestes propostes, és necessari tornar la mirada cap endins i revisar les pròpies creences respecte al gènere. Quasi totes les persones hem estat socialitzades en un context patriarcal i per tant, sovint, ens relacionem des dels prejudicis associats als estereotips de gènere. Des que les criatures arriben a les nostres vides reben diversos missatges: que siguin nenes o nens, que ser nen és millor que ser nena i que el model heterosexual és l'únic model disponible de relació.

És habitual sentir les persones adultes valorant les nenes per la seva vestimenta i els nens per la seva força, trobar-se ninos caracteritzats amb un penis i ninos que es converteixen en nines perquè no tenen dibuixat cap tipus de genitals, llegir contes on la majoria dels protagonistes són masculins encara que siguin animals, ser en espais on el moviment expansiu impedeix la resta d'activitats, mirar cartells on la iconografia il·lustra només famílies heteroparentals, etcètera. La coeducació a l'escola bressol pretén reflexionar sobre tot això amb les persones educadores i acompanyants per deixar de repetir aquest patró i que les criatures puguin ser més lliures a l'hora de configurar el seu imaginari i la seva experiència.

L'escola bressol és l'aliada perfecta de la coeducació, ja que situa la cura al centre de la pràctica formativa, atén els infants sense la pressió d'uns objectius reglats, es preocupa d'acompanyar les emocions com a elements clau del procés d'aprenentatge i acompanya a les famílies en aquesta etapa primerenca. Amb aquesta aliança s'obre, doncs, una porta cap a una educació plena de possibilitats per a tothom, on la diversitat d'experiències i realitats estiguin ateses i siguin reconegudes i valorades. •

Nota

* CoeducAcció és una cooperativa que treballa per introduir la coeducació als espais educatius.

Llicència a FUNDACIO UNIVERSITARIA DEL BAGES